

**הערכת התנהגות אוכלוסייה בנושאי ציות לחוק ופשיעה תוך הנחת הימשכות
משבר קורונה**
ד"ר גיא בקר – קה"א נפת חוף

רקע

מסמך זה בא לבחון תרחישים אפשריים להתנהגות הציבור בהקשר של התנהגות אנטי-חברתית (אי ציות לחוקים, פשיעה) במצב הנגזר ממשבר הקורונה בישראל 2020. במסמך יינתן ניתוח תרחישים על רקע הנחת המשכות מצב חירום בשל המגפה, על בסיס תיאוריות קרימינולוגיות וסוציולוגיות של הפרת חוק ופשיעה. לאחר מכן ינותחו מספר מצבי הפרת חוק מרכזיים על בסיס ספרות מרכזית בנושא ולבסוף יינתנו המלצות יישומיות למניעה והתנהלות בהתבסס על הידע המוצג.

תרחישים הנגזרים מגישות קרימינולוגיות קיימות

גישות	הסבר קצר	תרחישים אפשריים
בחירה ראציונלית	מבוססת על תפיסת הרתעה ישירה – פשיעה ואי ציות עומדת ביחס ישיר לסיכוי להיתפס ולחומרת העונש	<ul style="list-style-type: none"> • תחושה ש-"המשטרה עסוקה בדברים אחרים". צמצום רחב של תפיסת הסיכון ביחס לביצוע פעולות אנטי חברתיות, דבר שיוביל לעלייה בפשיעה.
אנומיה	שינוי מהיר בנורמות חברתיות יוצרת משבר ערכי ומובילה להתנהגויות סוטות במובן הסוציולוגי.	<ul style="list-style-type: none"> • משבר כלכלי ובריאותי מתמשך עלול להוביל לחוסר אמון מנהיגותי ושבירה של נורמות קימות • האזרח מאבד קשר עם עקרונות היסוד של הסדר החברתי – "כלום לא משנה, הכול מותר עכשיו" • עלייה במספר התנהגויות סוטות – התאבדויות, אלימות תגובתית (אלימות במשפחה). • חוסר נכונות לציית להוראות מגן בריאותיות (סגר) גם כאשר התועלת שהם ברורה.
מתח חברתי	פערים בין מטרות חברתיות של רווחה ויציבות כלכלית והיעדר דרכים לגיטימיות להשיג אותן יוצרת נקיטה בפעילות לא חוקיות להשגת היעדים	<ul style="list-style-type: none"> • ערעור מתמשך של מצב כלכלי הגורם לצמצום יכולות כלכליות של רבים עד כדי חוסר כלכלי משמעותי (רעב). • נקיטה בפעולות עברייניות אינדיבידואליות – התפרצות, גניבה • ניסיון לזהות הזדמנויות לרווח ע"י הפרת כללים – שוק שחור, סחר בלתי חוקי • הונאות המבוססות על זיוף מוצרי היגיינה/רפואה או הבטחות שווא ביחס למוצרים לא רפואיים • נסיגה של אוכלוסיות חלשות למצב של חוסר אכפתיות, עלייה בהתנהגויות מתמכרות והרסניות (סמים, אלכוהול)
אסכולת שיקאגו	התפוררות של סדר חברתי ודרכי התנהלות חברתית בשכונות מובילה לפשיעה	<ul style="list-style-type: none"> • ביזה קבוצתית במקרי קיצון • נתק בדרכי ההתנהלות הרגילה בין שכנים, אנשי שכונות ויישובים עלול להביא לנסיגה להתנהגויות אנטי-חברתיות.
		<ul style="list-style-type: none"> • ההרמוניה של אזור המגורים יורדת בשל התכנסות פנימית וריחוק חברתי בין אנשים

<ul style="list-style-type: none"> • עימותים בין שכנים • יהיו הבדלים משמעותיים בהתנהלות בין שכונות לפי דרגת הלכידות החברתית והחוזק הכלכלי הראשוני בשכונה • מגע נמוך יותר עם גורמי אכיפת חוק וסוכנים חברתיים של נורמות (מנהיגים דתיים, מנהיגים קהילתיים, ראשי משפחות) עלול לגרום לשבר בתחושת רצף הפיקוח ובהתרה של התנהגויות אנטי חברתיות שהיו נמנעות קודם • הפרה של הוראות, נכונות להפר את החוק (נסיעה מהירה), אלימות במסגרות משפחתיות • אלימות שמופנית כנגד קבוצות מיעוטים שהופכות ל- "שעיר לעזאזל" ומואשמות בהחרפת המשבר (למשל חרדים) • הסתגרות מתמשכת בבתיים מבטלת נתיבים רבים לפשיעה: אין לפושעים יכולת התניידות רבה, הם לא נחשפים למטרות פוטנציאליות, מטרות "קלות" כגון דירות מגורים הופכות לקשות יותר לגישה • תתכן עלייה משמעותית באלימות תוך משפחתית בשל השהייה הארוכה עם מטרות פוטנציאליות של האלימות ובשל חיכוך מוגבר • ייתכנו ניסיונות לנצל את המצב לפריצה למטרות שרמת האבטחה שלהם ירדה - חנויות שיש בהן מוצרים אך אינן פועלות ואינן נשמרות • בפשיעת רכוש יהיו מעורבים יותר בני נוער שנוצר להם עודף זמן פנוי בשל היעדר לימודים ופחות פיקוח הורי/מוסדי. • ככלל התיאוריה מנבאת ירידה בפשיעת רכוש ועלייה בפשיעת אלימות תגובתית - אקספרסיבית (על בסיס רגש). • עלייה בפשיעת סייבר כתחליף לזירות פשיעה פיזיות. 	<ul style="list-style-type: none"> • הסיבה העיקרית לשמירה על נורמות היא תחושה מתמדת של פיקוח - ממקורות חיצוניים ופנימיים 	<p>פיקוח</p>
<ul style="list-style-type: none"> • הזדמנויות פשיעה - פעילויות יום יום 	<ul style="list-style-type: none"> • אופי ונפח הפשיעה המתבצע קשור לתנאים סביבתיים ונגישות למטרות הפשיעה ולמחולליה 	<p>הזדמנויות פשיעה - פעילויות יום יום</p>

סקירת ספרות על משברים והתנהגות מפרת נורמות/אנטי-חברתית

חרדה ופחד בהקשר למצבי חירום (Frailing & Harper, 2017)

פחד וחרדה הן תגובות טבעיות לאיום חיצוני אמיתי או מדומה. יש יסודות בין תרבותיים ובין אישיים דומים בחוויית הפחד והחרדה של אנשים שונים, אולם יש גם הבדלים בין אישיים. פחד וחרדה כשלעצמם אינם נחשבים בהכרח ליוצרים של התנהגות אנטי-חברתית. פאניקה הנתפסת לעיתים קרובות כמחוללת של התנהגות אנטי-חברתית במצבי אסון, היא מצב נדיר של חרדה המתרחשת רק בנסיבות מורכבות ונדירות של חוסר שליטה, ידע ובידוד.

בקרימינולוגיה הקלאסית, דווקא העדר פחד נחשב לגורם מנבא משמעותי של פשיעה ועבריינות. אוכלוסייה נורמטיבית מתאפיינת בדאגה ואכפתיות לאחר. במרבית המצבים, עלייה בדאגה הזו, כתוצר של מצב לחץ, יוצרת בדרך כלל קונפורמיות וציות לכללים. ניתן לראות בדרך כלל עליה בהתנהגויות פרו-חברתיות במצבים של לחץ סביבתי משמעותי.

מצבים בהם המנגנון של חרדה עשוי להעלות באופן משמעותי מצבי אי-ציות והתנהגויות אנטי חברתיות הם מצבים בהם יש ירידה משמעותית בכמות המשאבים הכלליים ומתחילה תחרות פרועה ביחס למשאבים.

עוד גורמים משפיעים משמעותיים העלולים להוביל למצב של הפרות חוק וכללים במצבי חרדה הם ניתוק מהזרם המרכזי של החברה, קשר חברתי חלש יותר לאוכלוסיות נורמטיביות וקשרים לאנשים מפרי חוקים ועברייניים אחרים. מצב החירום עצמו עשוי לייצר בלחץ שהוא גורם לפערים גדלים בחברה, ניתוק רצפים חברתיים והסתמכות על גורמים עברייניים להשלמת צרכים שאינם זמינים יותר. תופעה זו תהייה נפוצה יותר בקרב אוכלוסיות עם רמת עוני גבוהה, חוסר תעסוקה (שגם הוא תוצר של מצב חירום), הפרעה במסגרת המשפחתית ותחושת קיפוח (Agnew, 2014).

ניתן לבחון את החרדה והפחד גם כגורמים מרכזיים בתהליך קבלת החלטות אישי וחברתי (Furedi, 2007). בתפיסה זו, מתקיימת תחושת איום כחלק מתסריט חברתי, אולם הדרך בה האיום מעובד אצל פרטים שונים משפיעה על חוויית החרדה והפחד. בחברה בה יש דרכים שונות בהן האיום נתפס ומעובד ("כמו שפעת עונתית" מול "נגיף סוף העולם": גיא) יהיה קושי לייצר משמעות חברתית משותפת, תיווצר טראומה שניונית, תהייה נטייה גבוהה יותר למתחים בין חברים שונים בחברה וקבוצות חברתיות שונות ולבסוף תהליך השיקום יהיה מורכב בהרבה. גם החשש מפשיעה והפרות

סדר יהיה משמעותי ועשוי לתרום באופן פרדוקסלי להחמרה במצב (תגובות לא מידתיות להפרות קטנות*).

פחד וחרדה הם גם גורם מעודד ומאפשר לשמועות. שמועות אלו יכולות להעצים את מצב החרדה ("בוזזים חנויות", "אונסים נשים") ולהוביל להתנהגויות תוקפניות ולא תואמות.

פחד וחרדה הנמשכים לתקופות ארוכות בעוצמות מאוד גבוהות עלולים להביא לתוצר של "קריסת תרבות" (Decivilization: Elias, 1982) בו מופיע התפרקות עמוקה של נורמות חברתיות שנרכשו בקרב פרטים נורמטיביים. הרשתות הטבעיות המונעות פעילות אנטי-חברתית ועבריינית נעלמות, הנורמות נהיות ללא רלוונטיות והפרטים מתנהגים באופן שאינו מוגבל יותר על ידי מגבלות חברתיות קודמות. זהו מצב קיצוני ונדיר.

סוגי התנהגויות אנטי-חברתיות ספציפיים (מבוסס ברובו על [Property Crime in Disaster, Frailing](#))

(Harper, 2017):

ביזה ועבירות רכוש

תפיסה סוציולוגית מקובלת היא כי ביזה היא התנהגות נדירה בזמן של אסון משמעותי (Quarantelli, 1994) היות ובדרך כלל אסונות מסוג זה מחזקים הזדהות הדדית והתנהגויות פרו-במקרים בהם זיהו סוציולוגים מקרי אסון בהם כן נצפו תופעות ביזה רחבות היקף (Quarantelli, 2005) כגון הוריקן הוגו, קטרינה וההצפות בניו-אורלינס (Quarantelli 2006, 2007; Tierney et al. 2007; Barsky et al. 2006) ההתייחסות למצב זה הייתה כאל הקצנה בחברות בהן כבר היה שבר חברתי נרחב ופשיעה מרובה עוד לפני האסון (Drabek, 2010).

חוקרים שעקבו אחרי עבירות רכוש בעקבות הוריקן קטרינה בניו-אורלינס בשנת 2005 (Frailing 2016; 2010; Harper, 2007) זיהו עלייה משמעותית מאוד באחוזי פשיעת הרכוש בחודש שלאחר פגיעת ההוריקן (עלייה במקרי התפרצות מ-82.3 מקרים ל-100,000 נפש ל-245.9 מקרים). עליה זו הייתה תלולה יותר מעליות בהתפרצות לאחר אסונות טבע היסטוריים אחרים באזור ומקיימת מתאם חזק עם מדדים של ירידה בהגמוניה חברתית ועלייה בחוסר סדר חברתי באזור ניו-אורלינס. סמנים אלו היו אבטלה ותת-תעסוקה בעיר – בעיקר של אוכלוסיות מיעוטים, נתק בין אוכלוסיות אתניות שונות, והקצנת פערים חברתיים-כלכליים. ממצאים דומים הופיעו גם במחקרי אסונות טבע אחרים כגון הצונמי ב-2004 (Teh, 2008) והצפות בטקסס (Davila et al., 2005).

חוקרים שבדקו את הגורמים המתווכים שהובילו לעליה המתונה יותר (לאור ההנחה כי לא היו שינויים משמעותיים במבנה החברתי-כלכלי באזור) זיהו פעולות מנע יעילות של השלטונות (בעיקר תוך שימוש מושכל במשמר הלאומי) שהובילו לצמצום הזדמנויות פשיעה. המשמר הלאומי (כוח צבאי של המדינה) נפרס בצורה מאורגנת מראש להגן על הרכוש שנשאר באזורים מפונים ולאכוף כללים בצורה מסודרת בקרב אוכלוסיית המפונים = תהליכים שצמצמו בצורה ניכרת את הפשיעה.

אלימות ואלימות במשפחה

הסיכון לאלימות או חשיפה לאלימות אינו שווה בין כלל חלקי האוכלוסייה. קיימים מספר גורמי סיכון שאוששו בטווח רחב של מחקרים להיות קבוצת אוכלוסייה נתונה לסיכון להיות חשופה לאלימות, להיות קורבן לאלימות, או להיות יזמית או מבצעת בפועל של אלימות. גורמי סיכון אלו כוללים עוני, מצוקה משפחתית, חשיפה לפגיעה וניצול בגיל צעיר, חוסר קשר למוסדות חברתיים יציבים (חינוך, עבודה, צבא, קבוצות קהילה יציבות), קשרים חברתיים עם גורמים לא יציבים ועבריינים, חיים בשכונה לא יציבה ועם אלמנטים עבריינים (Frailing & Harper, 2015). יש לציין כי בניגוד לאינטואיציה של הציבור הרחב, גורמי הסיכון של קורבנות ומבצעי אלימות הם בדרך כלל משותפים (Shaffer & Ruback, 2002).

בחשיפה לאירוע חירום (בעיקר מתמשך) יש מופעים של מספר סוגי אלימות: רצח, פשעי שנאה (על רקע גזעני או דתי), אונס ותקיפה מינית, פגיעה בילדים ואלימות במשפחה (אלמ"ב).

רצח

עלייה משמעותית ברצח וניסיונות לרצח מתרחשת בעת אסון בעיקר כתוצר של שינויים במפת פשיעה. זהו תרחיש הנגזר משינויים בעולם הפשיעה בעקבות המשבר ומאבקי כוחות בארגוני פשיעה, סחר בסמים וכו'. דוגמה לתהליך מסוג זה הייתה עלייה חדה בסטטיסטיקות הרצח של אנשים המוכרים למשטרה הופיעה בניו-אורלינס בחודשים שלאחר הוריקן קטרינה (Harper, 2016).

פשעי שנאה

פשעי שנאה מופיעים כנגד קבוצות הנתפסות כאשמות במקרה האסון או בהחמרתו. לדוגמה, לאחר רעידת אדמה קטלנית ביפן בשנת 1923 נרצחו כ-6,000 קוריאניים ביפן שנאשמו בהרעלת בארות (Ishiguro, 1998). דוגמה מוכרת נוספת היא אלימות משמעותית (פיזית ומילולית) שהופנתה לחברי

הקהילה המוסלמית בארה"ב לאחר פיגועי 9/11 (Peek & Meyer, 2016). רוב הפעילויות בנגד מוסלמים היו הפחדה, ונדליזם של רכוש מוסלמי ותקיפה.

אונס ופגיעה מינית

נשים הן נפגעות מרכזיות בפשיעה בעת ולאחר מצבי אסון מתמשכים (Rozario, 1997; Lentin, 1997; UNHCR, 1999; Phillips et al., 2010). נשים הן פגיעות יותר בשל חוסר מוביליות ונטייה להיות האחראיות העיקריות לטיפול בילדים וקרובי משפחה. פגיעה בנשים תועדה במקרי צונאמי, רעידות אדמה, הוריקן, פגיעות טרור ומגפות. הפגיעה המינית יכולה להתרחש במהלך האסון, מיד לאחריו ובמהלך תקופת ההתאוששות.

סיבה מרכזית לפגיעות מינית היא ירידה בפיקוח פורמאלי בשל עיסוק יתר של כוחות ביטחון במאמצי סיוע ושיקום. פגיעות רבות יחסית הופיעו בקרב אוכלוסיות מיעוטים ואוכלוסיות בעלות רקע כלכלי וחברתי חלשים.

פגיעה בילדים

קיימות עדויות חזקות (אם כי התחום לא זכה למחקר רחב) על עליה בפגיעה בילדים בהקשר של אסונות גדולים ומתמשכים (Curtis et al., 2000). המחקר מראה כי יש עלייה מובהקת בפגיעה בילדים, בעיקר מסוג אלימות פיזית (ולא מינית או הזנחה), שנמשכת גם תקופה משמעותית לאחר תום המצב האקוטי של המשבר. נראה כי הסיבות לנתונים אלו היא האנומיה והלחץ שמייצר המשבר בצירוף לירידה בתפקודים משגיחים של שירותי רווחה.

אלימות במשפחה

יש מספר רב של מחקרים המצביעים על עלייה משמעותית באלימות תוך משפחתית אינטימית בעקבות מצבי חירום (Morrow & Enarson, 1996; Fothergill, 1999; Clemens & Hietala, 1999; Norris, 2006). במחקרם של זהרן ועמיתיו (Zahran et al., 2009), נצפתה עלייה (הפוכה במגמתה לעברות רכוש) של כ-57% בעבירות רצח, הריגה, תקיפה, תקיפה מינית, אונס, איומים, והפחדה במסגרות משפחתיות בתקופות של מצב חירום מתמשך ולאחריו.

הונאה ופשעים כלכליים

ככול שמתמשך מצב חירום לאומי, כגון משבר הקורונה, מתחילה תחרות על משאבים (אמיתיים או מדומים) המונעת מצורך אמיתי או חששות לא מוצדקים של האזרחים ביחס למחסור. הונאות אלו יכולות להיות מבוססות על סחר במוצרים נדרשים (אמצעי מיגון, אוכל, דלק, תרופות) בשוק שחור תוך הפקעת מחירים ומניעת גישה אליהם מאוכלוסיות שבאמת צריכות אותם, יצירת ומכירת זיופים

למוצרים ושירותים הנדרשים בשעת החירום (תרופות וטיפולים רפואיים), והנאנת כלכליות כגון שחיתות, שוחד, חוזים מכורים ובקשות פיקטיביות של פיצויים.

פשיעה מאורגנת

הצורך בשימור הגבלות תנועה וסיוע אזרחי נרחב בתקופת אסון טבע (במיוחד כגון התפרצות אפידמית שמצריכה ריתוק אוכלוסייה למגוריה) יוצרת עומס רב על ארגוני אכיפה ופיקוח חברתי. עומס זה עלול להוביל להסרת חלק ממאמצי האכיפה המופעלים בתקופות אחרות על קבוצות פשיעה או קבוצות פוליטיות קיצוניות הנוקטות בפעילות אנטי-חברתית. עלולים להיווצר מצבים בהם נוצרת "שביתת נשק" מול ארגוני פשיעה בה האכיפה המכוונת אליהם ביום-יום מצומצמת תמורת אי הפרעה למאמצי האכיפה של גופי שמירת החוק ביחס לציבור. במקרים קיצוניים בארצות עם מנגנוני חוק לא יציבים, עלול אף להיווצר מצב בו חלק ממערך השמירה על הסדר הציבורי עובר לארגוני הפשיעה עצמם (כפי שהדבר אירע במספר שכונות מצוקה בדרום אמריקה). דבר כזה יכול להתקיים בת"א בשכונות מסתננים או ביישובים השייכים למגזר הערבי.

ניתן לזהות ארבעה תהליכים מרכזיים של השפעת מצב חירום מתמשך על הפשיעה המאורגנת (Global initiative against transnational organized crime. 2020): צמצום בפעילויות עברייניות של ארגוני פשיעה בשל שינויי נגישות למטרות על רקע ריחוק חברתי והסתגרות; ניצול הזדמנויות פשיעה בשל שינוי במוקד תשומת הלב של סוכנויות האכיפה; זיהוי הזדמנויות של פשיעה, שוק שחור והונאה בסקטור הרפואי; עלייה בפשיעת סייבר (Cybercrime) כתחליף לזירות פשיעה מסורתיות. קיימת סבירות גבוהה כי מגמות אלו ימשיכו גם לנוכח רגיעה במצב המשברי.

תחום משמעותי בו נוצר שינוי בפעולת ארגוני הפשיעה הוא תחום ההברחה של סחורות פיזיות. שינויי הסחר בין מדינות מקשים על העברה של סחורות (כולל סחר בבני אדם) בין מדינה למדינה. שינוי זה יוצר אפקט משמעותי על שוק הסחר בסמים הבינלאומי ובתורו משפיע על סחר בסמים בתוך המדינות עצמן. ניתן לצפות לעלייה משמעותית במחירי סמים המבוססים על הברחה לתוך המדינה. שינוי זה עלול ליצור גם ירידה באיכות הסמים (בשל מהילה החומר הטהור) ומכאן עלייה בנזק הבריאותי שהם גורמים.

מלצות ביחס לפעולות פקע"ר (ברמה נפתית ומעבר לה) בהתבסס על הדו"ח

בדו"ח מזהים מספר תוצרים של מצב התפרצות הקורונה והסגר שהוטל בעקבותיה. תוצרים אלו הם קרימנלוגניים – מעודדים התנהגויות אנטי-חברתיות של הפרת נורמות, תקנות וחוקים. יש לזכור כי התממשות ההתנהגויות לא תלויה רק בנסיבות הסגר אלא גם בנטיית אישיות, ותגובה מערכתית לגורמי הלחץ.

בטבלה המצ"ב מופיעים הגורמים ומפורטות תשובות מערכתיות אפשריות.

גורם	תשובות מערכתיות
צמצום של תחושת סיכון	<ul style="list-style-type: none"> • עמידה בתנאים של אכיפה יעילה: מיידית, ברורה ומידתית – הפרת תקנות תמיד תקבל תגובה בזמן קצר ובפרופורציות סבירות לעבירה • יש להגביר נראות של אמצעי וגורמי אכיפה: שוטרים ופקחים. • לא כדאי לוותר על תקנות אכיפה שמשמשות ביום יום • כדאי להימנע מלהכריז על כללים ותקנות שלא ניתן לאכוף אותם – זה מערער תחושת רצף באכיפה. במקרים כאלו כדאי לתת אותן בהמלצות. • יש לעשות שימוש עיקרי בעונש הקנס ופחות בעונשים אחרים. עונש קנס הוא בעל נוכחות פסיכולוגית גבוה ואינו מודחק
שינוי בנורמות חברתיות	<ul style="list-style-type: none"> • יש להדגיש את הבסיס הערכי להתנהגויות נדרשות – "לא מבקרים את הסבים כי אנו שומרים על הזקנים" • הצעות לפעילויות עוגן שגרה כתחליף לפעילויות שלא ניתן לעשות. פעילויות אלו צריכות להיות מעוגנות בזמנים קבועים ולא בבחירה אישית (לדוגמה: לימודים מרוחקים, הכשרה מקצועית) • עידוד שיח גם על התקופה שאחרי הסגר והמגיפה – העולם עומד להמשיך והמציאות לא השתנתה באופן קיצוני. זוהי רק תקופה זמנית • פרסום של דפי הסבר בשפות שונות על טכניקות להתמודדות נפשית עם לחצים במשפחה (ניהול כעסים ולחצים)
מתח חברתי	<ul style="list-style-type: none"> • יצירת מסלולים אלטרנטיביים להצטיינות בתקופת המשבר. מתן דוגמאות לאנשים שמשפרים את חייהם, לא רק "שורדים" • הדגשה בשיח של דמות המתנדב. יציאת מסגרות התנדבותיות חדשות לקבוצות שצריכות מסגרת (נוער) – וירטואליות ואף פיזיות.

- יצירת סמנים סמליים שיחזקו זהות של מתנדבים: תעודות התנדבות.
- מתן מענה של הרשויות או של צבא ביחס לקשיים תזונתיים וקיומיים של פרטים בעלי מצב כלכלי קשה במיוחד.
- מניעת "תחרות על משאבים" – זיהוי מוצרים שנמצאים בתחרות קשה (מוצרי מזון יסוד, אמצעי מיגון) וקיצוב שלהם
- הזהרת הציבור מפני הונאות ומעשי מרמה על רקע המגיפה
- זיהוי מראש של פרטים בעלי סיכון גבוהה ומתן מענים פרטניים (מכורים לסמים, מכורים לאלכוהול, חסרי בית)
- שדרוג מערך מענים מרוחקים למתמכרים (א"א, 12 הצעדים וכו')
- עידוד יצירת קבוצות וירטואליות של בניינים ושכונות בהתאם למבנה עירוני. הקבוצות יכולות להיות קבוצות וואטסאפ עם פעילויות זום קבועות בזמן
- חיזוק גורמים קהילתיים שפעילים ביום יום (ועדי שכונה) ושדרוג אפשרויות הגוף לפעולה באופן מקוון
- מתן דגש אכיפתי לשיטור קהילתי
- זיהוי מראש של שכונות/רשויות בעלות מרקם חברתי חלש על בסיס פרמטרים מוכרים של חוזק סדר חברתי ומיקוד צעדים מניעתיים בהן
- יצירת אלטרנטיבות לניהול ופריקת מתחים משפחתיים. יצירה והנגשה לציבור של מענים טלפוניים ומקוונים ללחצים משפחתיים
- זיהוי קבוצות אוכלוסייה שיכולות להיות "שעיר לעזאזל" והכנה מודיעינית להגן עליהן
- זיהוי של קורבנות פוטנציאליים: מי יהיו המטרות (ילדים, נשים, מיעוטים, עניים) ואיך ניתן להגן עליהם
- זיהוי נקודות תורפה לא מוגנות והעלאת המודעות האבטחנית ושמירה פיזית על נקודות תורפה אלו.
- יצירת העסקה על ידי לימודים מרוחקים או פעילויות התנדבותיות רוטיניות לבני נוער.
- מתן הנחיות לציבור לגילוי זהירות והימנעות מפשיעת סייבר. היערכות נכונה של גופי מניעה רלוונטיים.

התפוררות סדר חברתי

היעדר פיקוח

הזדמנויות פשיעה